

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A mobiltelefon-csengőhangokkal összefüggő szerzői jogi kérdések

Ügyszám: SZJSZT 37/2001

A megbízó által feltett kérdések:

1. A mobiltelefonokra való letöltés céljára létrehozott ún. csengőhangok az eredeti műveknek a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 29. §-ában meghatározott átdolgozásának minősülnek-e?
2. Amennyiben a csengőhangok nem minősülnek átdolgozásnak, az eredetiséget el nem érő, de jelentős mértékű, a művek lényegét érintő változtatások miatt szükséges-e a szerzők engedélyének előzetes beszerzése?
3. A csengőhangok sértik-e a szerzői hozzájárulás hiányában a szerzők személyhez fűződő jogait? [Különös tekintettel a Szerzői Jogi Törvény Magyarázata c. mű 88. oldalán olvasható következő magyarázatra: „Az irodalom és a zene körében az olyan rövidítés, kihagyás, hozzáadás, amely megváltoztatja a műről alkotható összbenyomást, a személyhez fűződő jog megsértése lehet.” A hivatkozott álláspont szerint (90. oldal) „a változtatással kapcsolatos személyhez fűződő jog gyakorlása – az átdolgozási joggal való összefüggése miatt – általában szerződésben való hozzájárulással történik. Az egyoldalú nyilatkozat is megengedett, de ráutaló, hallgatólagos engedélyezést feltételezni nem lehet, e jog akár huzamosabb nem érvényesítése egy konkrét műre, helyzetre sem engedélyadás.”]
4. Érvényesül-e a közös jogkezelés körében is a szerzők és a jogkezelő szervezet közötti jogvitában az Szt. 42. §-a (3) bekezdésében foglalt előírás?
5. Függetlenül az előző kérdésekre adott válaszoktól, a csengőhangok első nyilvánosságra hozatalának engedélyezésére ki jogosult? A szerző, a zeneműkiadó vagy a közös jogkezelő szervezet?

Az eljáró tanács válasza¹:

A) Jogi alapvetés:

1) Az Szt. a megbízásban leírt felhasználást a szerzők jogai szempontjából egyrészt „a mű nyilvánosságához való közvetítésének joga” körében szabályozza.

¹ A szakvélemény a Testület elnökségi ülésén kialakított állásfoglalásának megfelelően került végleges megszövegezésre

A mobiltelefon csengőhangot hordozó digitális jelekhez való hozzáférés a közönség részéről oly módon történik, hogy a nyilvánosság egyes tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választják meg (ún. on-demand típusú lehívásos hozzáférés).

Az előfizetők a csengőhangot vagy valamely internetes honlapról töltik le saját számítógépükre, vagy – mint a megbízás szerinti esetben – az interneten kiválasztható, illetve kipróbálható csengőhangokra vonatkozó kérésüket SMS formájában juttatják el a szolgáltatóhoz; amely ezt követően elküldi a kiválasztott csengőhangot az előfizető mobiltelefon-készülékére.

Ennyiben tehát a kiválasztott zeneművek felhasználása az Sztj. 26. §-ának (8) bekezdésében szabályozott lehívásos felhasználásnak minősül, amelyet a törvény a „mű nyilvánossághoz való közvetítésének jogaként” határoz meg, a mű sugárzással vagy vezetéken történő nyilvánossághoz közvetítése mellett, lényegében azzal egynemű felhasználásként.

2) Az Sztj. 27. §-ának rendelkezése szerint az írók, a zeneszerzők és a szövegírók képviseletében (a színpadra szánt irodalmi művek és a zenedrámái művek vagy jeleneteik, illetve keresztmetszeteik felhasználása kivételével) a már nyilvánosságra hozott művek Sztj. 26. §-ában szabályozott felhasználásainak jogosítására – így a 26. § (8) bekezdése szerinti lehívásos felhasználás engedélyezésére is –, továbbá az említett felhasználásokért fizetendő díjak mértékére vonatkozóan az irodalmi és zenei művekkel kapcsolatos szerzői jogok közös kezelését végző szervezet köt szerződést a felhasználóval.

Ez a szabály a közös jogkezelés körébe sorolja tehát a 26. § (8) bekezdése szerinti lehívásos felhasználásokat. Ez azt jelenti, hogy már nyilvánosságra hozott zenei és irodalmi művek tekintetében (a színpadi műveket ide nem értve) a lehívásos felhasználással kapcsolatos engedélyezési és díjérvényesítési jogot is – a szerző, illetve jogutódja helyett – az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület (a továbbiakban: ARTISJUS) jogszabályon alapuló közös jogkezelés keretében gyakorolja.

3) A megbízás szerinti esetekben a mobiltelefon csengőhangok – előbbieken említett – lehívásos felhasználása mellett a mű felhasználásának másik módja, a többszörözés is megvalósul.

Az Sztj. 18. §-a alapján ugyanis egyértelmű – ezt annak (2) bekezdése kifejezetten ki is mondja –, hogy a mű többszörözésének minősül a mű tárolása digitális formában, elektronikus eszközön. A megbízásban ismertetett felhasználásnak két olyan szakasza is van, amikor ilyen elektronikus tárolás – és így többszörözés – valósul meg. Először a szolgáltató valósítja meg ezt a cselekményt, amikor a művet lehívás céljára feltölteti; másrészt pedig a mobiltelefon tulajdonosa, amikor a csengőhangot letölti.

A szolgáltatónál megvalósuló többszörözésre – az Sztj. 19. §-ának (1) bekezdése szerint – szintén az irodalmi és a zenei művekkel kapcsolatos szerzői jogok közös kezelését végző szervezettel, az ARTISJUS-szal kell felhasználási szerződést kötni. A mobiltelefon tulajdonosa által történő magáncélú többszörözés pedig – a hatályos jog szerint – a szabad felhasználás körébe tartozik.

4) A továbbiakban egyrészt azt kell megvizsgálni és a konkrét kérdések kapcsán megválaszolni, hogy a mobiltelefon csengőhangként történő felhasználás vajon szerzői jogi értelemben olyan változtatást jelent-e a zeneművön, hogy ezzel a már nyilvánosságra hozott mű ilyen fajta újabb felhasználása kikerül a közös jogkezelést előíró – előbb ismertetett –

törvényi rendelkezések hatálya alól, és az ilyen formában történő első nyilvánosságra hozatal újra egyedi szerzői, illetve jogutódi (zeneműkiadói) engedélyezést igényel-e. Másrészt állást kell foglalni a szerző személyéhez – konkrétan a mű integritásához – fűződő jogának esetleges sérelme tekintetében.

B) Válasz a feltett konkrét kérdésekre:

Ad 1. A Szakértő Testület álláspontja szerint a meglévő zeneművek felhasználásával mobiltelefonokra való letöltés céljára létrehozott csengőhangok – amennyiben azok nem járnak az eredeti művek olyan megváltoztatásával, aminek következtében az eredeti művektől eltérő, azokból származó más művek jönnek létre –, nem minősülnek az eredeti művek Szjt. 29. §-a szerinti átdolgozásainak. Erről ugyanis csak akkor beszélhetünk, ha a megváltoztatás során valamely többlet alkotáselem, egyéni, eredeti vonás adódik a műhöz. Ennek hiányában nem lehet szó szerzői jogi értelemben vett átdolgozásról.

A Szakértő Testület szerint attól, hogy egy eredetileg szöveggel együtt létrejött zenemű felhasználása során a szöveg nem, csak a dallam jelenik meg, még nem lehet az eredeti műből származó más mű létrejöttére, azaz átdolgozásra következtetni. Önmagában a szöveg, a harmónia kíséret vagy a hangszerelés elmaradása még nem jelenti egy újabb, az eredeti műből származó más mű létrejöttét.

Ad 2. Arra a kérdésre, hogy egy zeneművön jelentős mértékű, a mű lényegét érintő változtatásokat hajtottak-e végre, csak a konkrét mű és az adott változat összehasonlítása alapján lehet választ adni.

Általánosságban a Szakértő Testület nem ért egyet azzal a megállapítással, hogy a szöveg és a harmónia, valamint a hangszeres kíséret elmaradása önmagában a zeneművek olyan megváltoztatását jelentené, amely e művek nyilvánosságához való közvetítését (így a megbízás szerinti lehívásos felhasználást), illetve a mobiltelefon szolgáltatónál megvalósuló többszörözést kiemelné a törvény szerinti közös jogkezelés hatálya alól.

Ad 3. Az előbb kifejtettek természetesen nem érintik a szerző személyéhez fűződő jogait, közöttük különösen az Szjt. 13. §-ában szabályozott, a mű egységéhez (integritásához) fűződő jogát. A szerzőt ugyanis minden esetben – a jogszabályon alapuló közös jogkezelés keretében jogosított műfelhasználásokkal kapcsolatban is – megilleti az a jog, hogy művének eltorzítása, megcsonkítása, illetve más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása esetén fellépjen, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.

Az Szjt. 13. §-ában szabályozott, a mű integritását sértő cselekmény konkrét megítélése függ az adott műtípustól (komolyzene, kortárs zene, szórakoztató zene, diszkó, sláger, stb.), az adott mű sajátosságaitól, a megváltoztatás módjától, mértékétől, valamint az ügy egyéb körülményeitől. Konkrét esetben végső soron a bíróság hatáskörébe tartozik annak eldöntése, hogy a szerző személyéhez fűződő jogait sértő, az Szjt. 13. §-ába ütköző változtatást hajtottak-e végre a művön. (Ilyen kérdést a Szakértő Testület konkrét művek tekintetében nem kapott.)

A szerző személyéhez fűződő jogainak sérelme miatt maga a szerző, illetve erre az Szjt. 14. és 15. §-ai szerint feljogosított személy vagy szervezet érvényesíthet igényeket a bíróság előtt.

Ad 4. A közös jogkezelés körében a szerzők és a jogkezelő szervezet közötti jogvitára az Szjt. 42. §-ának (3) bekezdésben foglalt előírás nem alkalmazható, hiszen a szerző és a jogkezelő szervezet között a jelen esetben nem beszélhetünk felhasználási szerződésről; a Szakértő Testület legalábbis nem tud olyan külön felhasználási szerződésről, amelyet a szerzők az illetékes közös jogkezelő szervezettel kötöttek volna.

De a jogszabályn alapuló közös jogkezelés eseteiben egy ilyen szerződésnek nem is volna külön jogi hatálya.

Ad 5. A megbízásban feltett utolsó, összegző kérdésre csakis a fentebb kifejtettekkel összefüggésben – s nem azoktól függetlenül – lehet a választ megadni.

Összefoglalóan: A Szakértő Testület álláspontja szerint a zeneművek, slágerzenék mobiltelefon csengőhangként történő lehívásos felhasználásának és az ehhez kapcsolódó többszörözésnek az engedélyezése – az Szjt. előzőekben hivatkozott kifejezett rendelkezései alapján – az ARTISJUS feladatát képező közös jogkezelés körébe tartozik.

A személyhez fűződő jogok egyes konkrét helyzetekben netán bekövetkező sérelme esetén – az e jogok védelmére vonatkozó törvényi rendelkezéseknek megfelelően – meg lehet akadályozni az egyébként a közös jogkezelés körébe tartozó felhasználást is.

A Szakértő Testület megjegyzi végül, hogy a megbízáshoz csatolt németországi – ideiglenes intézkedést tartalmazó – bírósági döntés nem befolyásolhatta szakvéleménye kialakításában, mert az egy konkrét zenemű adott felhasználásával kapcsolatosan, a német szerzői jogi törvény alapján született, amely jogi szabályozás a tárgyalt kérdések tekintetében eltér a hatályos magyar jogtól.

Budapest, 2002. január 3.

Dr. Vékás Gusztáv
a tanács elnöke

Dr. Sár Csaba
a tanács előadó tagja

Sztevanovity Dusán
a tanács szavazó tagja